

Poznań, 28 marca 2022 r.

Prof. dr hab. Małgorzata Cywińska
Wydział Studiów Edukacyjnych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

Recenzja

osiągnięć Pana doktora Marka Siwickiego ubiegającego się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie pedagogia

1. Najistotniejsze fakty z życiorysu zawodowego Kandydata

Dr Marek Siwicki jest magistrem wychowania fizycznego, ukończył studia w Wyższej Szkole Wychowania Fizycznego im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku, w 1980 roku. Na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko- Mazurskiego w Olsztynie obronił w 2012 roku pracę doktorską na temat: „Edukacyjna działalność młodzieżowych ośrodków żeglarskich na Warmii i Mazurach w latach 1945 - 1989. Studium historyczno - pedagogiczne”. Dysertację tę przygotował pod kierunkiem dra hab. Andrzeja Gąsiorowskiego. Recenzentami w przewodzie doktorskim byli: dr hab. Waldemar Moska oraz prof. dr hab. Józef Górniewicz.

Habilitant poszerzał swoje kwalifikacje także - co wykazuje w autoreferacie - w ramach podyplomowych studiów dziennikarskich, które ukończył w roku 1987 na Uniwersytecie Warszawskim, na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych.

Dr Marek Siwicki jest związany z jednostkami naukowymi od 2004 roku, czyli od 18 lat. Właśnie od 2004 roku do 2013 roku pracował jako starszy wykładowca na Uniwersytecie Warmińsko - Mazurskim w Olsztynie, w Studium Wychowania Fizycznego i Sportu. W 2013 roku został zatrudniony na stanowisku adiunkta w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, w której pracuje do dziś. Habilitant swój warsztat naukowo- dydaktyczny doskonalił również w ramach zajęć zleconych prowadzonych

ze studentami na Uniwersytecie im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (2015 rok) oraz w Olsztyńskiej Szkole Wyższej im. Józefa Rusieckiego w Olsztynie (w latach 2006 - 2008).

2. Ocena dorobku naukowego, dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego Habilitanta po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki

Na dorobek naukowy Habilitanta po uzyskaniu stopnia doktora - co wskazuje Autor w autoreferacie - składają się dwie monografie, z czego jedna to Jego główne osiągnięcie naukowe, dwie książki pod wspólną redakcją, jedna pozycja współautorska oraz 44 teksty (w tym 11 współautorskich) obejmujące 21 artykułów w pracach zbiorowych, 16 artykułów w czasopismach, 5 rozdziałów w książce współautorskiej. Dorobek ten dopełnia praca oparta na wywiadach oraz recenzje artykułów naukowych. W prezentacji współautorskich publikacji naukowych brak informacji (zaświadczeń) na temat wkładu procentowego Autora w ich redagowanie.

Kandydat w autoreferacie (s. 6) wyszczególnia trzy obszary odzwierciedlające Jego zainteresowania naukowo - badawcze:

- obszar pedagogiki społecznej,
- obszar pedagogiki medialnej,
- obszar pedagogiki kultury fizycznej.

Analizując powyższy dorobek pod względem ilościowym należy stwierdzić, iż jest on wystarczający podlegający procedurom recenzowania, spójny, logiczny, wpisujący się we wskazane wyżej obszary zainteresowań Habilitanta, wzajemnie przenikający się tematycznie.

Do pierwszej grupy dociekań naukowo – badawczych, czyli do obszaru pedagogiki społecznej nawiązują teksty Habilitanta takie, jak np.: „*Ślad ognia na metalu*” z etykietą *teorii części swobodnych Simona Nicholsona*, w: N. Pięka, K. Jagielska, J.M. Łukasik (red.), *Wyzwania dla edukacji w sytuacji pandemii COVID-19*, Kraków 2020; *Atrakcje szklanego ekranu versus „podwórko z trzepakami”*, „Edukacja - Technika - Informatyka” nr 4(26)/2018; „*Już dość tego piękna i ciepła*”. *Patointeligencja i jej helikopterowi rodzice*, „Problemy Opiekuncho - Wychowawcze” nr 7/2020; *Students of pedagogy on social relations at the beginning of the pandemic - in the light of a qualitative analysis of their personal and social reflectiveness*, „Edukacyjna Analiza Transakcyjna” nr 9/2020.

Drugą grupę poszukiwań i analiz badawczych obejmującą obszar pedagogiki medialnej reprezentują m. in. takie teksty Autora, jak: *Metafora „cybergrzechu” jako inspiracja do refleksji nad pokusami Sieci*, „Edukacja - Technika - Informatyka” nr 4(26)/2018; *Ćwierć wieku cyfrowej powodzi ze wspaniałym światem żeglowania w tle*, „Edukacja- Technika - Informatyka” nr 1(23)/ 2018; *Cyberwypalenie. Syreni śpiew wśród cyfrowych pokus*, „Problemy Społeczno- Wychowawcze” nr 567(2)/ 2018, R. LVIII.

Natomiast trzeci obszar (obszar pedagogiki kultury fizycznej) zainteresowań naukowych dra Marka Siwickiego odzwierciedlają m. in. artykuły: *Manowce bierności fizycznej, a człowiek zaplątany w Sieć*, w: J. Bednarek, A. Andrzejewska (red.), *Cyberprzestrzeń - człowiek - edukacja. Dylematy społeczności cyfrowej*, Kraków 2015; *Trawersowanie Heraklesa. Eskapistyczne wizje aktywności fizycznej a umiar pedagoga*, w: A. Ciążela, S. Jaronowska (red.), *Transgresja jako motyw refleksji nad wychowaniem*, Warszawa 2017; *Po co dookoła świata? Granice ludzkich możliwości w narracji żeglarza pływającego samotnie*, w: S. Jaronowska (red.), *Człowiek w sytuacji granicznej. Filozoficzne, kulturowe i historyczne wymiary refleksji i jej implikacje pedagogiczne*, Warszawa 2015.

Wśród artykułów przedstawionych do oceny przez Kandydata ukążę te, które - moim zdaniem - najpełniej wpisują się w wymienione obszary. Pragnę przy tym zauważyć, że po wnikliwym zapoznaniu się z powyżej wskazanymi tekstami, włączenie ich do poszczególnych obszarów ma charakter względny, ponieważ treści społeczne, medialne i dotyczące pedagogiki kultury fizycznej wzajemnie się w nich przenikają.

I tak, tekst Habilitanta „*Ślad ognia na metalu” z etykietą teorii części swobodnych Simona Nicholsona* (w: N. Piłkuła, K. Jagielska, J.M. Łukasik (red.), *Wyzwania dla edukacji w sytuacji pandemii COVID-19*, Kraków 2020) odnosi się do fenomenu zabawy i fenomenu atrakcyjności przedmiotów zabawy wyzwających działania kreatywne dzieci. Autor osadził go w teorii części swobodnych Simona Nicholsona. Wspomniane części swobodne to przedmioty zabawy posiadające cechy zmienne odzwierciedlające „części luźne”, którymi mogą być np. tekturowe pudła, skrzynki po owocach, opony, deski, gałąź. Stanowią one jednocześnie place zabaw obok takich miejsc jak łąka, potok, czy drzewo. Idealne place zabaw dziecięcych to place zawierające właśnie wspomniane luźne części, którymi można w dowolny sposób poruszać, operować, badać otaczającą rzeczywistość; to place stwarzające przestrzeń do zabawy kreatywnej, do podejmowania eksperymentowania. Należy dodać, że zapewnienie dzieciom możliwości owego eksperymentowania stanowi o gratyfikacji ich naturalnej potrzeby eksplorowania otaczającego świata, naturalnej potrzeby manipulacji, wielozmysłowego poznawania właściwości przedmiotów, zdobywania wiedzy metodą prób i

błędów. Owo eksperymentowanie należy do najbardziej efektywnych metod kształcenia dzieci szczególnie w wieku przedszkolnym toteż zaakcentowanie w tekście przez Autora teorii części swobodnych Simona Nicholsona jest nie do przecenienia. Odniesienia do tej teorii znajdujemy również w zamieszczonych w tekście refleksjach między innymi Richarda Louv'a , Edith Cobb czy Floriana Znanieckiego. Habilitant nadał tekstowi wymiar eseju bo jak pisze: „to intelektualne antidotum na literalność, braki metafory czy ironii; bo to rodzaj naukowej narracji, znakomicie funkcjonujący między szczelinami innych gatunków” (s. 120). Wskazany tekst ma dużą wartość poznawczą i eksplikacyjną, opracowany został w oparciu o właściwie przeprowadzoną analizę literatury przedmiotu. Tekst odzwierciedla kompetentnego, refleksyjnego badacza dobrze poruszającego się w obszarze opisywanych zagadnień.

Kolejny artykuł: *Atrakcje szklanego ekranu versus „podwórko z trzepakami”* („Edukacja - Technika - Informatyka” nr 4(26)/2018), w pewnym wymiarze nawiązuje do tekstu omówionego powyżej, odnoszącego się metaforycznie do podwórek dziecięcych. W omawianym artykule znajdujemy analizę „szklanych podwórek” w domu, „podwórek komputerowych” i „podwórek trzepakowych”, podwórek tradycyjnych. Autor przedstawiając ograniczenia rozwojowe łączące się z podwórkami komputerowymi (m. in. związane z brakiem ruchu, zanikiem u dzieci komunikacji werbalnej i niewerbalnej, niszczącymi wytrwałość w dochodzeniu do celu) jednocześnie akcentuje znaczenie reaktywacji tradycyjnych podwórek, dających sposobność „spotkania” z realnym życiem (nawiązywania, podtrzymywania relacji rówieśniczych, przeżywania emocji wspólnie z „drugim”, także tych związanych z konfliktami interpersonalnymi z innymi dziećmi). Artykuł został nasycony celnymi impulsami wyrażającymi troskę pedagoga i medioznawcy o dobro dziecka.

W artykule pt. *Metafora „cybergrzechu” jako inspiracja do refleksji nad pokusami Sieci* („Edukacja - Technika- Informatyka” nr 4(26)2018), Autor przeprowadza refleksję pedagogiczną na temat zagrożeń jakie niesie ze sobą cyberprzestrzeń w kontekście harmonijnego rozwoju najmłodszego pokolenia. Ze względu na zrównoważony rozwój dzieci akcentuje potrzebę utrzymywania równowagi między ich cyfrową i realną rzeczywistością. Zastanawia się przy tym jaki stosunek do cyberprzestrzeni mają przyszli nauczyciele, na ile oni sami radzą sobie z zagrożeniami z niej płynącymi. Do tego właśnie aspektu odnosi się wymiar empiryczny artykułu ukierunkowany na studentów (23 osób) II i III roku studiów licencjackich edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej. Studentom tym zadano pytania odnośnie identyfikacji zagrożeń w przestrzeni wirtualnej (ich definiowania, rodzajów

zagrożeń i ich interpretacji). Artykuł ciekawy poznawczo, prezentujący interesujący przyczynek do dalszych pogłębionych badań nad zagrożeniami w Sieci.

Artykuł: *Ćwierć wieku cyfrowej powodzi ze wspaniałym światem żeglowania w tle*, („Edukacja - Technika - Informatyka” nr 1 (23) 2018) to kolejne refleksyjne, metaforyczne przywołanie cyberprzestrzeni i jej oddziaływania na najmłodsze pokolenie. W sygnalizowanym tekście Autor (za Izdebską) podkreśla, iż „korzystanie z mediów przez dzieci odbywa się w rodzinie i to od początku ich życia, codziennie, przez wiele godzin. Nic więc dziwnego, że najważniejszą rolę w zakresie przygotowania najmłodszych do uczestnictwa w kulturze medialnej powinna spełniać rodzina” (s. 102). Habilitant koncentruje swą uwagę na ukazaniu ogromnych zagrożeń dla rozwoju dzieci w związku z ich niekontrolowanym korzystaniem z mediów cyfrowych, podając przy tym kilka wskazań profilaktycznych, cennych dla praktyki pedagogicznej. W tym prewencyjnym działaniu nie do przecenienia jest - co podkreśla Autor - rola dorosłych umiejętnie przygotowujących dziecko do selektywnego odbioru mediów. W tekście odnajdujemy wątki żeglarskie, morskie, odzwierciedlające szczególne zainteresowania Autora w tym zakresie, umiejętnie przywołane w metaforze: „Nie uciekniemy od morza, które nas otacza, musimy przez to morze skutecznie przepłynąć (...). I pomóc w tym pływaniu naszym dzieciom, uczniom w szkołach, studentom” (s.103). Kandydat wskazuje przy tym na atrybuty i wartości, jakie wiążą się ze wskazanymi żywiołami: morzem i cyberprzestrzenią, ich możliwościami wychowawczymi i kształcącymi. Temat podniesiony w tekście jest niezwykle istotny dla teorii i praktyki pedagogicznej.

Kolejny tekst Habilitanta pt. *Manowce bierności fizycznej, a człowiek zaplątany w Sieć* (w: J. Bednarek, A. Andrzejewska (red.), *Cyberprzestrzeń - człowieka - edukacja. Dylematy społeczności cyfrowej* Kraków 2015) ukazuje troskę Autora o kondycję fizyczną i zdrowie młodego pokolenia w związku z sedenteryjnym trybem życia implikowanym cyberprzestrzenią, spędzaniem długiego czasu przy komputerze. Troskę tę odczytujemy w rozważaniach Habilitanta przywołującego interesującą metaforę o wypłaszczającym się świecie L. Friedmana, globalnym świecie, świecie technologii informacyjno - komunikacyjnych, siecioholizmie, który - jak wskazuje Autor - „przyczynia się do roztrwania możliwości fizycznych każdego, kto zdany jest na korzystanie z komputera i Sieci, czyli nas wszystkich” (s. 198). Kandydat eksponuje konieczność wychowania do aktywności fizycznej, szczególnie o charakterze rekreacyjnym, będącej profilaktyką chorób cywilizacyjnych (nowotworów, nadciśnienia, otyłości), ułatwiającej radzenie sobie ze

stresem, zapewniającej sprawność ruchową i kondycję psychiczną. Habilitant akcentuje zachowanie umiaru pomiędzy światem cyberrzeczywistości, a światem realnym szczególnie w odniesieniu do młodego pokolenia zatopionego w Sieć i potrzebę wyrobienia u nich nawyku aktywnego życia.

Aktywność Habilitanta w obszarze pisarstwa naukowego ukierunkowanego na pedagogikę kultury fizycznej odzwierciedla m. in. tekst *Wychowanie fizyczne człowieka, który sam siebie stworzył. Aleksander Kamiński o Henryku Jordanie* (w: A. Janowski i in. (red.), Kręgi na wodzie, nowoczesne Mazowsze, Warszawa 2015). Tekst jest udaną pogłębioną refleksją Autora odnoszącą się do zaprezentowania przez Aleksandra Kamińskiego postaci Henryka Jordana, twórcy nowoczesnego wychowania fizycznego w Polsce, twórcy ogrodów Jordanowskich. Habilitant nakreśla tu w interesujący sposób sylwetkę Jordana, jego dokonania życiowe jako lekarza, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego, by na tym tle przeprowadzić kompetentny dyskurs na temat genezy ruchu jordanowskiego, systemu gier i zabaw stworzonego przez Jordana, znamienych dla niego idei, stanowiących inspirację dla nowoczesnego wychowania fizycznego i powstawania naukowych placówek wychowania przedszkolnego. Nie do przecenienia wątki historyczne wypełniające tekst dotyczące wychowania fizycznego stanowią asumpt do wyprowadzania ważnych wskazań dla praktyki pedagogicznej w zakresie wychowania, rozwijania kultury fizycznej i redefiniowania określonych założeń w omawianym obszarze z punktu widzenia współczesności.

Podsumowując moją ocenę przedłożonych artykułów przez Habilitanta stwierdzam, iż prezentują one wysoki poziom merytoryczny, posiadają rozbudowaną strukturę, oparte są na celnie dobranej literaturze przedmiotu (krajowej i zagranicznej). Każdy z nich znamionuje logikę wyводу. Są świadectwem umiejętności prowadzenia naukowego dyskursu przez Autora, Jego wrażliwości merytorycznej oddającej wnikliwość, refleksyjność w procesie przeprowadzania analiz i wyprowadzania wniosków oraz wskazań dla praktyki pedagogicznej. Artykuły te ponadto ukazują, iż problematyka, którą się zajmuje dr Marek Siwicki jest rozpatrywana przez Niego wielostronnie, wieloaspektowo, interdyscyplinarnie.

W rozpatrywaniu aktywności naukowej Habilitanta - kolejnych jej aspektów - pragnę zwrócić uwagę na pełnienie przez Niego funkcji promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim mgr Małgorzaty Minchberg, który został zakończony obroną dysertacji w dniu 30 września 2021 r. (tytuł rozprawy: *Interdyscyplinarna edukacja przez sztukę sposobem na kształtowanie estetycznego środowiska wychowania*; promotor: prof. APS dr hab. Maciej Tanaś) oraz mgr Barbary Biszczuk (tytuł rozprawy: *Projekt edukacyjny STEM w polskiej szkole*; promotor: prof. UKSW dr hab. Barbara Galas), praca w przygotowaniu. Habilitant

ponadto był recenzentem kilkunastu prac licencjackich i magisterskich. Na podkreślenie zasługuje duże zaangażowanie Habilitanta w zakresie uczestnictwa konferencyjnego, które wypełnia Jego aktywny udział w 27 konferencjach (po doktoracie) o zasięgu krajowym i międzynarodowym (z czego 2 konferencje z aktywnym udziałem Habilitanta miały miejsce w Japonii). Analiza tego obszaru aktywności zawodowej Autora pozwala na stwierdzenie, że aktywnie uczestniczy On w życiu naukowym środowiska pedagogicznego, bierze udział w wieloaspektowych dyskursach konferencyjnych w różnorodnych gremiach i ośrodkach akademickich, wśród których znajdujemy oprócz Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, między innymi Polskie Towarzystwo Pedagogiczne, Uniwersytet Warmińsko- Mazurski, Uniwersytet Rzeszowski, Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Elblągu, Olsztyńską Szkołę Wyższą im. Józefa Rusieckiego, Wyższą Szkołę Pedagogiczną im. Janusza Korczaka w Warszawie.

Podsumowując przedstawiony powyżej obszar aktywności dra Marka Siwickiego odnoszący się do Jego aktywności naukowej oceniam pozytywnie pod względem ilościowym i jakościowym. Czuję jednak niedosyt w zakresie pewnych aspektów tej działalności, tj. braku uczestnictwa Habilitanta w projektach naukowych, stażach naukowych, a także w kontekście Jego znikomej działalności na niwie międzynarodowej.

Przechodząc do analizy działalności organizacyjnej, dydaktycznej i popularyzatorskiej dra Marka Siwickiego godne podkreślenia jest Jego duże zaangażowanie w tym zakresie. Istotne jest występowanie Kandydata w roli współorganizatora sześciu Ogólnopolskich Konferencji Naukowych (w obszarze Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Cyberprzestrzeń i Światy Wirtualne”, Ogólnopolskiej E- Konferencji Naukowej „Edukacja - Analiza - Transakcje. Relacje i modele Transakcyjne”) i pełnienie przez Niego funkcji przewodniczącego sekcji dyskusyjnych podczas trzech konferencji. Należnej uwagi wymaga też zaangażowanie Habilitanta w realizację pięciu projektów edukacyjnych, dydaktycznych takich, jak:

- Projekt „Czytając osobę znaczącą” przeprowadzany ze studentami specjalności edukacja medialna, pedagogika kultury i media cyfrowe oraz edukacja zdalna i grafika komputerowa;
- Projekt „Artykuł naukowy” realizowany ze studentami specjalności pedagogika kultury i media cyfrowe;
- Projekt „Kino Swit” – dobranie i przygotowanie repertuaru „Kina Swit” przy udziale studentów Wydziału Nauk Pedagogicznych Akademii Pedagogiki

Specjalnej (czynnego podczas konferencji „Cyberprzestrzeń i światy wirtualne”);

- Projekt „Wychowanie do zdrowia” – autorski Projekt z metodyki wychowania zdrowotnego i fizycznego przy udziale studentów;
- Projekt „Aplikacja Blokowa PENA” – autorskie opracowanie materiału z zakresu pedagogiki medialnej z podziałem na pedagogie: filmu, prasy, telewizji, radia - do zastosowania w praktyce zaniechanego systemu nauczania blokowego.

Trzeba zaakcentować również organizowanie i prowadzenie przez Habilitanta cyklicznych Spotkań Autorskich (spotkanie z prof. APS dr. hab. Franciszkiem Szłoskiem, spotkanie z prof. dr. hab. Bogusławem Śliwerskim, spotkanie z prof. dr. hab. Bogusławem Milerskim i prof. dr. hab. Maciejem Karwowskim, spotkanie z prof. dr. hab. Anną Odrowąż – Coates), zrealizowanie przez Niego sześciu filmów dokumentalnych (reżyseria, scenariusz, scenografia, opieka naukowa Autora) oraz Jego aktywny udział w życiu kulturalnym środowiska akademickiego (członek zespołu wokalnego APSolutni, udział w występach Jubileuszowych, udział w filmie promocyjnym Instytutu Pedagogiki Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie). Habilitant podejmował się ponadto realizacji szeregu przedsięwzięć z zakresu popularyzacji nauki i aktywności w mediach (12 aktywności).

Działalność Kandydata w ocenianych obszarach dopełnia Jego członkostwo w Senackiej Komisji Akademii Pedagogiki Specjalnej ds. promocji (2017 – 2020). Natomiast o wysokim poziomie kompetencji dydaktycznych Habilitanta świadczy nagroda przyznawana przez Samorząd Studentów APS w uznaniu za atrakcyjność prowadzonych przez Niego zajęć - 2020 r.

Nie do przecenienia jest także pełnienie przez doktora Marka Siwickiego funkcji Opiekuna Koła Naukowego Pedagogiki Teatru i Animacji Kultury działającego przy Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. W wykazie osiągnięć naukowych (s. 1- 2) Habilitant wykazuje ponadto swoją działalność organizatorską w zakresie licznych akcji propagujących aktywność fizyczną, między innymi był pomysłodawcą i organizatorem (wraz z kadrą i studentami Wydziału Pedagogicznego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie) imprezy „Ćwicz i baw się razem z nami”, w której brało udział kilkaset osób - dzieci, nauczycieli wychowania fizycznego oraz studentów i nauczycieli akademickich. Dr Marek Siwicki jest też autorem kilkudziesięciu felietonów

oraz audycji radiowych i telewizyjnych, wiele z nich dotyczyło tematyki wychowawczej i propagującej idee sportowe.

Konkludując, przedstawiony powyżej obszar aktywności dra Marka Siwickiego odnoszący się do Jego aktywności organizacyjnej, dydaktycznej i popularyzatorskiej oceniam wysoko - uważam za wartościowy, zasługujący na uznanie.

3. Ocena głównego osiągnięcia naukowego Habilitanta pt. „Nowe podwórka współczesnego świata”

Habilitant jako główne swoje osiągnięcie naukowe wskazuje monografię: „*Nowe podwórka współczesnego świata*” (ss. 420), wydaną w 2021 roku przez Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Opracowania recenzji wydawniczej niniejszej monografii podjęli się: prof. dr hab. Ewa Ogrodzka - Mazur oraz prof. dr hab. Bogusław Śliwerski.

Monografia Habilitanta składa się z trzech części, które wypełnia 10 rozdziałów poprzedzonych zapowiedzią poruszanych w nich treści.

We wstępie Autor akcentując znaczenie zabawy jako aktywności naturalnej podejmowanej przez dziecko przekierowuje swą uwagę na miejsca zabaw dziecięcych, zapowiadając przedmiot swoich dociekań badawczych, analiz naukowych. Swój namysł w tym zakresie Autor skłonił ku podwórkom dziecięcym, bardzo szeroko rozumianym. Koncentruje się zarówno na podwórkach konwencjonalnych, „z trzepakiem w tle” i tych związanych ze specjalnie zaprojektowanymi przez architektów placami zabaw, jak również na globalnych wirtualnych podwórkach, „podwórkach sieciowych”, „podwórkach komputerowych” stanowiących niejako „znak” współczesności - „znak” współczesnego, cyfrowego dzieciństwa. Analizy w tym względzie Habilitant osadza również w sentymentalnych przestrzeniach podwórkowych lat sześćdziesiątych prezentujących nie do przecenienia „koloryt” ówczesnego dzieciństwa. Istotnym aspektem tej części pracy jest ukazanie ustaleń dotyczących podstawowych kategorii pracy, którymi dla Habilitanta są: dziecko, dzieciństwo, zabawa, przestrzenie i miejsca, w których bawią się dzieci, czyli przywołane już podwórka.

We wprowadzeniu natomiast Autor przedstawia ważne dla Niego paradygmaty: paradygmat antropocentryczny stawiający dziecko w centrum, jak i nieantropocentryczny odnoszący się do pedagogiki rzeczy - przedmiotów wypełniających dziecięcą zabawę przebiegającą w określonych „podwórkach” - przestrzeniach zabawowych. Habilitant

koncentruje swą uwagę - jak podaje - na dzieciach w różnym wieku (w tym w okresie adolescencji), a także z różnych pokoleń: X, Y, Z oraz najnowszej generacji iGen (s. 29). Na zasadnicze pytanie badawcze brzmiące: Jakie są nowe podwórka współczesnego dzieciństwa? odpowiada w kolejnych częściach swej monografii i wchodzących w ich zakres rozdziałach, w sposób konsekwentny, logiczny, refleksyjny z zastosowaniem formy wypowiedzi jaką stanowi esej. Autor zaznacza przy tym, iż „namysł ontologiczny i epistemologiczny, ale i aksjologiczny kieruje ku traktowaniu podwórka (sceny) z należą powagą i troską dociekliwego badawcza” (s. 39). We wprowadzeniu Habilitant dokonuje również prezentacji zastosowanego podejścia metodologicznego, które odzwierciedla podejście stricte jakościowe oparte na konstruktywizmie i metodach badawczych odnoszących się do zbierania dokumentów, interpretacji danych, analizy dokumentów, analizy konwersacyjnej i analizy dyskursu. Zasadniczą zaś techniką uczynił Habilitant brikolaż pozwalający na konstruowanie nowych całości z rozmaitych dostępnych materiałów dotyczących otaczającej rzeczywistości, na tworzenie - co podkreśla Autor - patchworków badawczych. W kontekście monografii Habilitanta składają się one na „proces współtworzenia wiedzy o dziecięcej podwórkowej rzeczywistości z przenikającą do nich rzeczywistością mobilnych mediów ekranowych i charakterystyczną ich rozprzestrzenialnością” (s. 43). Niezwykle cennym aspektem „Wprowadzenia” do pracy jest dokonanie przeglądu materiałów źródłowych dotyczących dziecięcych przestrzeni zabawowych, odsłaniającego ich niedosyt, częste pomijanie rangi, znaczenia owych przestrzeni w życiu dziecka w literaturze przedmiotu. Przeprowadzenie wskazanego przeglądu przekonuje o bardzo dobrej znajomości literatury z tego zakresu przez Autora, począwszy od okresu międzywojennego po współczesność.

W części pierwszej książki dr Marek Siwicki swą uwagę skłania w pierwszej kolejności ku dziecięcym przestrzeniom i miejscom, w których przebywają dzieci, między innymi zatem ku podwórkom tradycyjnym, a w tym kreowanym przez naturę, przypisując im nie do przecenienia rolę w życiu każdego dziecka. Autor dziecięce przestrzenie zabawowe odnosi również do przestrzeni komercyjnej i wirtualnej, w której poruszają się współczesne dzieci, a także rozpatruje je z punktu widzenia relacji pomiędzy dziećmi oraz pomiędzy dziećmi a dorosłymi, by uwagę swą przenieść na wymiary współczesnego dzieciństwa, dzieciństwa przecież bardzo zróżnicowanego. Może ono odsłaniać nie tylko aspekty szczęśliwe, bezpieczne, warunkujące harmonijny rozwój dziecka, ale także dysfunkcyjne, traumatyczne. Szczególnego wymiaru Habilitant nadaje dzieciństwu przesyconemu e-kulturą, i w tym kontekście sedenteryjnemu trybowi życia. Nakreślone rozważania Autor zamyka odniesieniem się do badań i studiów nad dzieciństwem, doceniając perspektywę

psychologii rozwojowej i kształtowania się tożsamości dzieci; perspektywę historyczną oraz socjokulturową.

Część druga pracy Habilitanta stanowi kontynuację myśli, refleksji przeprowadzonych w części pierwszej. Autor porusza tu kwestię zabaw i gier dziecięcych oraz zabawek, by - jak pisze - „dotrzeć do ich prawdziwej natury” (s. 151). Habilitant analizuje funkcje i cechy zabaw dziecięcych powołując się na znaczących badaczy wspomnianych obszarów (m. in. Ch. Bühler, D.B. Elkonina, W. Okonia, L. Wygotskiego, R. Kantora, A. Brzezińską, M. Tyszkową, E. Hurlock, S. Szumana, J. Piageta, J. Kozielskiego), proponowane przez nich klasyfikacje, ukazując historyczne tło, jak i współczesne poglądy poruszanych problemów. Wskazuje na socjalizacyjny wymiar zabaw i zabawek, dostrzega też istotne korzyści zabaw ryzykownych dla rozwoju dzieci. Tę część rozważań Autora zamyka analiza dotycząca teorii zabaw, niezwykle ważna narracja w kontekście omawianej problematyki.

W trzeciej części monografii Kandydat podejmuje między innymi próbę klasyfikacji podwórek dziecięcych eksponując walory podwórek tradycyjnych i niedoskonałości, mankamenty podwórek wirtualnych. Ustosunkowuje się do pedagogiki podwórkowej, jej korzeni, jej ujęć historycznych przywołując lata dwudzieste, okres powojenny, lata sześćdziesiąte oraz siedemdziesiąte i schyłek XX wieku. Przeprowadza wnikliwą analizę rozumienia pedagogiki podwórkowej podkreślając jej znaczenie dla praktyki pedagogicznej. W dalszych rozważaniach Autor koncentruje swą uwagę zarówno na różnorodności placów zabaw, ich cechach pożądanych, ogrodowych przestrzeniach zabawowych, jak i na przestrzeniach wirtualnych, akcentując także fenomen cyfrowej gry i zabawy.

Pracę wieńczy podsumowanie, w którym Autor przekonuje między innymi o konieczności tworzenia autentycznych przestrzeni dziecięcych, bliskich tym naturalnym po to, aby dzieci mogły rozwijać swoje kompetencje emancypacyjne. Podkreśla znaczenie synergii pomiędzy tradycyjnymi, klasycznymi podwórkami i tymi wynikającymi z globalnej cyfrowej rzeczywistości; akcentuje znaczenie synergii, której efektem jest „nowe, hybrydowe pole poznawcze z atrybutami miejsca wspólnego - nowe podwórko współczesnego dzieciństwa (...), hybrydowe podwórko. Inne, nie gorsze i może nie lepsze - ale takie właśnie w kontekście paradygmatu cyfrowej mobilności i retrotopijnej nostalgii” (s. 378). Ta syntetyczna, refleksyjna myśl Habilitanta stanowi odpowiedź na postawione przez Niego główne pytanie badawcze.

W globalnej ocenie głównego osiągnięcia naukowego Habilitanta stwierdzam, iż stanowi ono wartościowe podsumowanie dotychczasowych dokonań Autora, jego rozważań

teoretycznych, poszukiwań metodologicznych i empirycznych czynionych z punktu widzenia pedagoga społecznego, medialnego i pedagoga kultury fizycznej. Praca dra Marka Siwickiego zasługuje na uznanie ze względu na wysoką jakość przeprowadzonych analiz, logikę wyводу, nacechowaną refleksją Kandydata. Autor podejmuje szeroką dyskusję naukową w kontekście przyjętego jakościowego podejścia badawczego, a także stanowisk teoretycznych, empirycznych z innymi Autorami. Zaprezentowany interesujący, niezwykle ważny z punktu widzenia teorii i praktyki pedagogicznej projekt naukowy świadczy o kreatywności i dojrzałości naukowej Habilitanta. Otwiera on też pola do dalszych poszukiwań badawczych w tym zakresie. Doceniam wybór tematu pracy bowiem obszar przestrzeni i miejsc, w których bawią się dzieci czyli podwórka tych tradycyjnych i stanowiących „wirtualne place zabaw” nie jest dostatecznie zbadanym i często podejmowanym zagadnieniem, zwłaszcza z wykorzystaniem brikolażu, z zastosowaniem badań jakościowych. Pozytywnie odnoszę się do warstwy metodologicznej pracy, postawienia głównego problemu badawczego i refleksyjnych badawczych poszukiwań Autora w celu jego rozwiązania. Przedłożone do oceny przez dra Marka Siwickiego główne osiągnięcie naukowe świadczy o wysokiej erudycji Habilitanta, bardzo dobrej znajomości literatury we wskazanym obszarze, wskazuje na badacza umiejętnie operującego esejem (i wszechobecną metaforą) jako sposobem wyrażania swojego naukowego namysłu i umiejętnie prowokującego do refleksji oraz reinterpretacji współczesnej dziecięcej rzeczywistości. Na podkreślenie zasługuje, iż bibliografia zamieszczona w monografii Kandydata zawiera 609 pozycji krajowych i zagranicznych, o charakterze interdyscyplinarnym. Należnego zaakcentowania wymaga również uważność Habilitanta z jaką odnosi się do problematyki dziecka na tle opisywanych „podwórek”, między innymi do właściwości rozwojowych dzieci - ich właściwości poznawczych, społecznych, emocjonalnych - a także charakterystycznych aspektów ich funkcjonowania w toku zabaw. Autor w umiejętny sposób przedstawia między innymi znaczenie relacji rówieśniczych, a w tym przyjacielskich, wagę sytuacji trudnych w życiu dzieci doceniając rozwojowy wymiar ich konfliktów interpersonalnych.

Habilitant stawia bardzo istotne pytanie „o konsekwencje, jakie w przyszłości poniosą dzieci egzystujące w przestrzeniach nowego podwórka i bez jakichkolwiek odniesień do tradycyjnego” (s. 27) i na te konsekwencje permanentnie uwrażliwia w toku swoich znaczących narracji. Na podkreślenie zasługuje konstatacja Autora: „Piszę (...) o badawczych motywach zajęcia się podwórkami jako dziecięcymi przestrzeniami gier i zabaw - temat ten stał się na tyle intrygujący, że zainteresowanie przerodziło się w pasję” (s. 16). W mojej

opinii owa pasja badawcza Habilitanta wybrzmiewa w poszczególnych rozdziałach Jego pracy.

Konkluzja końcowa

Pozytywnie oceniam aktywność naukową doktora Marka Siwickiego, poziom Jego pisarstwa naukowego i Jego główne osiągnięcie naukowe pt. „Nowe podwórka współczesnego dzieciństwa”. W moim przekonaniu pozycja ta stanowi istotny wkład w rozwój pedagogiki jako dyscypliny naukowej, znacząco uzupełnia akademicką pedagogikę o wnikliwe monograficzne opracowanie zagadnień dotyczących okresu dzieciństwa. W działalność naukową i funkcjonowanie nauczyciela akademickiego wpisuje się Jego działalność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska. Osiągnięcia Habilitanta w tym względzie świadczą o dużym zaangażowaniu Kandydata, o Jego aktywnym włączaniu się w życie akademickie.

Biorąc powyższe pod uwagę stwierdzam, iż dorobek naukowy, a w tym monografia habilitacyjna doktora Marka Siwickiego odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust.1 pkt. 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.) i związku z tym popieram wnioski o nadanie Panu doktorowi Markowi Siwickiemu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie pedagogika.

